

Iza poezije je opet poezija

Ova poezija ima korijene u najboljoj tradiciji jugoslovenske poezije druge polovine prošlog vijeka ali uočljivu konekciju sa srednjeevropskom književnošću, odnosno, pjesništvom

Tanja Kragujević
FOTO: WIKIPEDIA

AUTOR: [Borislav Jovanović](#)

Tanja Kragujević je prepoznatljiv znak srpskog, jugoslovenskog i post-jugoslovenskog pjesništva već skoro pet decenija. Znak trajnosti kao što ga ima i zbirka pjesama *Efekat leptira*.

Riječ je o jednoj od onih knjiga koje afirmišu najbolja svojstva poezije, moderne ili postmoderne, svejedno. Nema, zapravo, ništa efektnije i neposrednije za obrazloženje kvaliteta ove knjige od hermeneutičkog poziva na njen naslov, te njegovog proširenja na centralni stih cijele ove poetske amblematske koji glasi: *Efekat leptira je stih*.

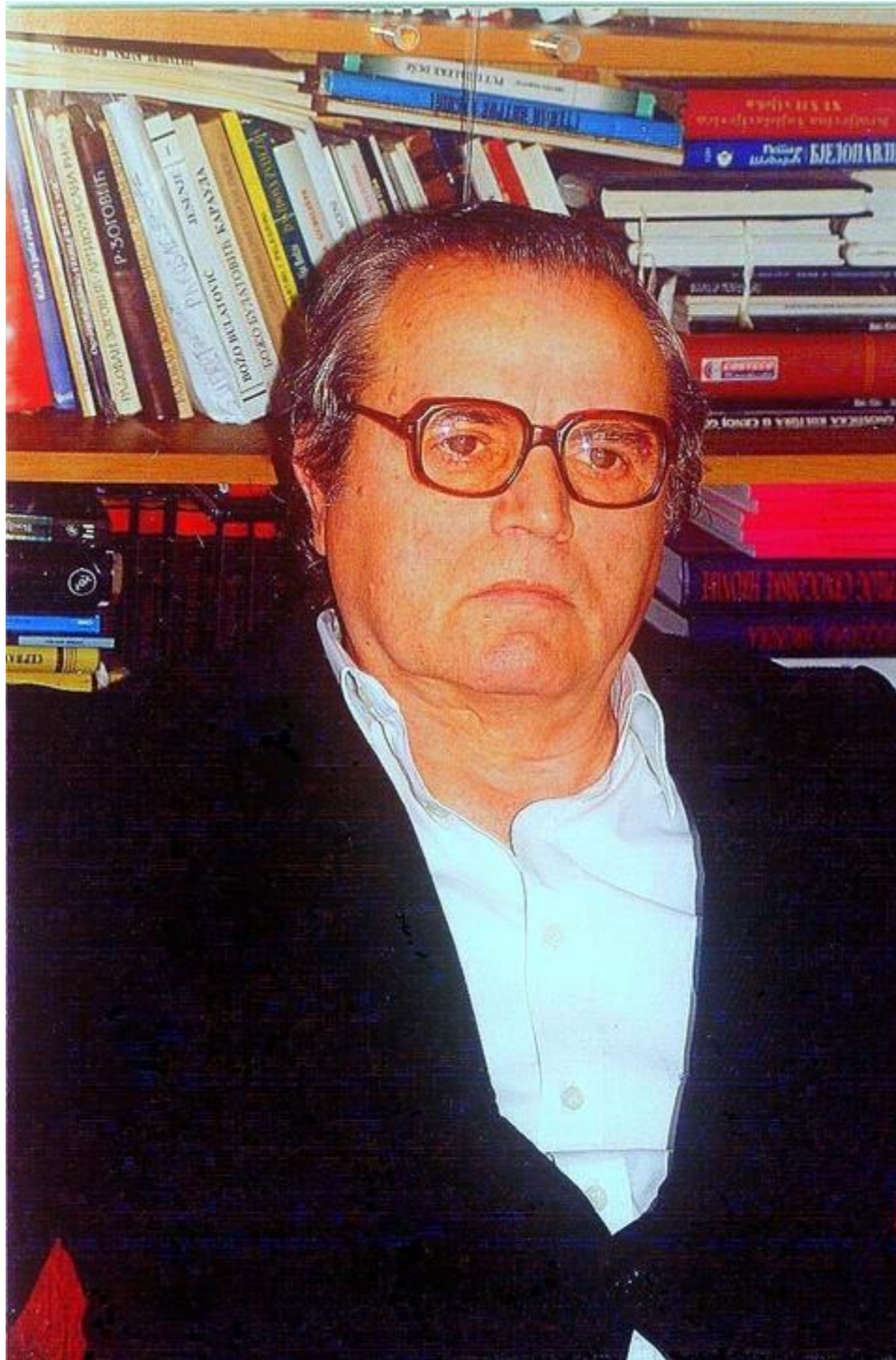
To je cijela jedna definicija kako autopoetike tako i poezije uopšte koja se umrežava postupkom sa mnogo sažetosti, mnogo simbolike, mnogo iscijeđenog iskustva, mnogo otvorenih vrata novoj pjesmi umjesto napisane i pročitane. Kroz običnu, kolokvijalnu, laganu intonaciju Tanja Kragujević spiritualizuje svoje lirske refleksije otključavajući tako prostor za filozovsku i aksiološku percepciju svijeta. Ovdje se s fascinantnom dozom stilističkog umjeća zaokružuje jedan koncept pjevanja kojim se preko, uslovno govoreći, upadljivo minijaturne simbolike dolazi do univerzuma.

Tanja Kragujević je asimilovala senzibilitet savremenosti i očuvala identitet svog poetskog bića, uopšte. Njegove supstancijalne misije. Samo one pjesme i ona poezija za koju ne znate kuda će vas odvesti zahvaljujući semantici svoje forme jeste dobra poezija. Riječ je, naime, o zbirci pjesama koja generiše čistu poeziju što ne znači da je izvan konteksta ljepote i tragike svijeta i vremena čiji smo svjedoci.

Ova poezija ima korijene u najboljoj tradiciji jugoslovenske poezije druge polovine prošlog vijeka ali uočljivu konekciju sa srednjeevropskom književnošću, odnosno, pjesništvom.

Telemahu nema ko da piše - kaže Tanja Kragujević u ovoj zbirci. Ne, ipak, ima ko da piše Odisejevom sinu i svima nama. Upravo, je to autorka knjige o kojoj je riječ. Telemah nikad nije sam jer je tu ispred nas na svom Ostrvu.

Spoznajom Efekta leptira još jedanput mi se nametnula misao da poeziju ne treba dijeliti na na modernu i nemodernu i na ostale teorijske postfestume i finese već na poeziju i nepoeziju. Imati stih koji je ekvivalent metamorfozama naših opsesivnih refleksija kako bi poezija dobila ono što joj pripada - elitni, univerzalni diskurs. Imati pravo na svoju riječ i iskonsku potrebu za njom je kao imati pravo na svoju enciklopediju nepoznatog, odnosno, produženost u vremenu i beskraj. Imati pravo na poetiku ugledanog i neugledanog svijeta. Na čudesnu akumulaciju svog diverziteta. Biti, zapravo, u potpunom dosluhu sa zamršenim strujanjima subjekta i autorskom ključu koji to može da učini dokučivim. Upravo u toj ulozi je Efekat leptira Tanje Kragujević. Ovdje je biće pjesme u biću leptira i njegove sudbine. Sve je, naime, posuto nevidljivim prahom - i sve odlazi u drhtaj i vječiti tišinu.

Borislav Jovanović **FOTO:** Wikipedia

Evo i autorkinog zapisa Efekat leptira (Podnožje poezije): *Javanska školjka. Sa obala reke Solo - jedan izlomljen, cik - cak upis, pronađen u fosilizovanoj školjci na ostrvu Java u Indoneziji, verovatno je najstariji poznati zapis čovekovog pretka, star 500.000 godina. Efekat leptira -*

butterfly - osetljiva reakcija na svaku promenu. Matematičkim modelom za opis promene vremena pokazalo se da odstupanje od naizgled beznačajnih parametara može usloviti njihovu suprotnost, da udarac krlima leptira može prouzrokovati olujno nevreme na drugom kontinentu. Izgradnja strateških radara za prikupljanje takvih tihih signala pomaže da se u ranim fazama prepoznaju nadolazeće promene.

Naučnici su otkrili da leptiri imaju ugrađen magnetni unutrašnji pojas, koji se nalazi u njihovim antenama, koji im pomažu da se orjentišu. Tako milioni leptira bezbedno provedu zimu u Meksiku, pošto prelate četiri hiljade kilometara, sasvim tačno se orjentišući, tokom svojih godišnjih migracija iz Severne Amerike u centralne regione Meksika."

Tanja Kragujević je, ne samo u ovoj zbirci već i po cijelom svom pjesmopisu - počev od prve zbirke *Vratio se Volođa* - sva svoja poetska preispitivanja vezala za jedino moguće spisateljsko antejestvo a to je: osjećanje neprolaznosti subjekta u vječitoj prolaznosti našeg ovozemaljskog hoda i njegovog smještanja u *Roman reči* kako glasi završni stih jedne od pjesama u *Efektu* leptira. U drugoj pjesmi koja se zove *Roman misli* sve je u već rečenom pjesničkom boravištu u, zapravo, velikoj metonimijskoj tranziciji egzistencijalnog očajja. A, početak te pjesme glasi:

*Jedna misao ispunjava
beskraj. Misliti
treba da bi je čuo.
I kad ne čuješ je.
To je početak i kraj.
Tvog kratkog prologa.*

Tanja Kragujević neprestano dekonstruiše nultu tačku svoje poetske upotrebe svijeta vidjevši u tome mogućnost konačno - beskonačne uspostave svog impresuma u nemilosrdnom egzistencijalnom apsurd. Ona je poeziju shvatila kao iskonski, duboko unutrašnji sistem pomjeranja pjesme prema sebi i sebe prema pjesmi kako bi lirikum i estetikum kosmogonijskog našao neko svoje sudbomlje i put ka sopstvenom svetištu.

Tanja Kragujević kao da kaže: iza poezije je opet poezija; iza subjekta je opet subjekat; pišite i čitajte poeziju kako biste svaki put iznova doživjeli njenu uzaludnost i neminovnost:

*Jezik zbačen s bića. Bez sećanja.
Bistrih kumira uma. Bez osmejka
Reči. I blistave njene kazne.
Bez ruže stida. I smisla.
Bez duše. Gle: pada. Samo pada.*

Kad god se čita poezija koja vam iznova otkrije poeziju pomisli se kako, upravo, ta iznova osvojena poezija samu sebe osmišljava jer nudi prostore nečeg samo njoj sličnog postojanja. Iza njenog lica se krije feniksovska mitologija svijeta. Pjesnik se ne sjeća često što je reći htio i kad pomisli da je rekao sve. Njemu je potrebna pjesma koje nema. On bi htio da bude vlasnik sveukupne, galaktičke, memorije i melanholije svijeta i da postane sama to dvojstvo.

Njen kosmički svjetonosni, trajni, incident:

*Jer najljepša od svih je
Ruža. I nema svoje zašto.
Cveta zato što cveta
(iz pjesme Bezimeni)*

Dakle, u čemu je onaj prijeiskustveni i postpjesnički efekat leptira - tog bića koje svojim nečujnim pokretom krila može da izazove veliki udar i na drugom kontinentu? Koliko smo s poezijom bliži a koliko dalji od sebe? Umjesto odgovora, citiraćemo Tanju Kragujević:

*Iz jednog lavirinta.
U drugi. Ili potpuno
van njih.
Prostom logikom.
Koju moja nemoć naziva
čistim odsustvom
svakog smisla
(pjesma Smisao)*

I u ovom, i svakom drugom, sagledavanju poezije Tanje Kragujević nezaobilazno je ukazati na organizaciju njene pjesme, odnosno, slobodnog stiha. Na tu, samo prividno, tehničku stranu. Njeno kazivanje, naime, ne podliježe nikakvim uhodanim sintaksičko - gramatičkim

standardidma. Potrebno je privikavanje na naglo, efektno, prelomljene, zaustavljene, riječ - stih, ili na sintagmu - stih.

Na funkcionalnost te ispovijedne trzajnosti, te naglog iščašenja iz deskriptivnog koda. Na kontekst elipsoidnosti pjevanja, bolje reći njegove iskidanosti, nagle presječenosti sa (ne)očekivanom interpunkcijom. To stvara neke međupoetske, semantičke, pauze i čitalačko "prisjećanje", dopunjavanje. Takva struktura je, u stvari, odraz onog suštinskog, unutrašnjeg, dijaloga u čijem središtu je dramaturgija poetskog čina i kondezovanog pomijeranja od subjekta prema jeziku i obrnuto. Možda je to, preuzeto, oživljeno, usvojeno kao eho, od one fosilizarne Javanske školjke u kojoj je nađen razlomljen cik - cak zapis. Dakle, poruka nečijeg tajnopisa od prije 500.000 godina koji je naš zajednički imenitelj.

Zbirka Efekat leptira Tanje Kragujević je, u stvari, jedan veliki uzlet efekta poezije kao autobiografskog i univerzalnog omaža postojanju. Ova pjesnikinja je i sa ovom knjigom sve bliža srpskoj verzija Vislave Šimborske kao i poetskoj nedočitanosti nordijskog pjesničkog pisma.